

BORISZ CSIRKOV:

Színészélet

A neves szovjet-filmművész »Rólunk, színészekről« című könyvéből idézzük az alábbi részleteket. Borisz Csirkov, a népszerű művész vidám-hangulatú, kedves önvallomása beszámol az olvasónak arról, hogyan zajlik a filmszínészek élete és élvezet egy érdekes, titokzatos világba: a filmgyárba.

Minden reggel magam veszem át leveleimet az öreg portástól. Első dolgom, hogy megvizsgálom a bélyegzőt a borítékon. Vajon honnan érkezett a levél? Kapok Moszkvából, Leningrádból, Távol-Keletről, a Kaukázusból, sőt még Prágából, Pekingből, Bombay-ből is. Felkeresnek soraikkal jó barátok, ismerősök, de olyanok is, akiknek híret sem hallottam idáig. Láttak filmszerepeimben és elmondják véleményüket, benyomásaikat. Egyik dicsér, másik dorgál.

Régóta őrzök fiókomban egy levelet. Egy messzi-messzi városból érkezett. A borítékon nagy ákom-bákom betűkkel ez áll: „Moszkva, postahivatal. — Kedves postás bácsi, nagyon kérjük, tudja meg valahogy, hol lakik Borisz Csirkov, és adja át neki ezt a levelet. Talán az lenne a legjobb, ha telefonon megkérdezné a nagyobb moszkvai színházakat. Fáradságát köszönjük: Mária, Zója, Szonya és Alja, ötödik osztályú tanulók.” Az öt kislány üdvözlétét küldi május elseje alkalmából, és a szemünkre hányja, hogy olyan kevés filmet készítnék gyerekekről, gyerekeknek. Kérik, lássuk be hibánkat és teljesítsük óhajukat.

A levél olyan meggyőző erővel, olyan megható hangon íródott, hogy amikor illetékesek kezébe juttattam, nyomban megígérték: megtesznek minden tőlük telhetőt.

Természetesen kapok másfajta leveleket is. Elszomorító sorokat. Többnyire fiataloktól, akik filmszínészek akarnak lenni. Azt hiszik, ehhez a pályához nem kell más, csak egy befolyásos ember. Kedvem volna bevinni egy ilyen fiatalembert, vagy ifjú hölgyet a filmgyárba, hogy megmutassam neki, miképpen készül a film. Hadd lássa meg a színész idegfeszítő munkáját s ne higgye, hogy a siker csak úgy, hipp-hopp az ölünkbe hull. Tudja meg, hogy a színészi hivatáshoz rátermettségen kívül kitartás, szorgalom, sokoldalú tudás is szükséges, no meg a melléfogások, bukások elviselni tudása...

Tisztelem, szeretem a hivatásomat. Ebben a könyvben el szeretném mondani, mit is jelent filmszínésznek lenni, hogyan folyik mindennapi munkájuk, mely korántsem könnyebb, mint a többi „komoly” foglalkozás. Az a szándékom ezzel a kis könyvvel, hogy olyannak mutassam meg hivatásomat, amilyen valójában: minden örömeivel és buktatójával, fájdalmával és gyönyörével, küzdelmeivel és sikereivel.

*

Régen történt ez a dolog. A „Viborgi városrész” című filmet forgattuk. Makszimot, a fiatal bolsevik munkást az Októberi Forradalom után kinevezik az Állami Bank igazgatójává. Természetesen alig ért valamit a pénzügyekhez, s a régi, cári hivatalnokok, ahol csak tudják, akadályozzák munkájában.

Makszim életrekeltése nem tartozott a legkönnyebb színészi feladatok közé. Egyidejűleg finom és sima modorú embernek, de ugyanakkor kemény, következetes forradalmárnak is kellett

lennem. Harcolnom kellett ellenfeleimmel, de azal a gondolattal, hogy hátha sikerül megnyernem magamnak őket.

Makszim jellemének minden vonását, viselkedésmódjának apró jegyeit előzetesen igen részletesen ki kellett dolgoznom.

A felvétel előtti este nehezen tudtam elaludni: szüntelenül a másnapi jelenet járt az eszemben. S reggel baljós érzéssel ébredtem: „Mi is vár ma rám? — Persze, felvétel! Ma forgatjuk az éjszakai jelenetet a bankigazgató szobájában. Hát akkor jó lesz erőt gyűjteni: aludjunk még egyet.”

De hiába igyekszem elaludni, csak forgolódom az ágyban. Jobb lesz felkelni!

Kibújok az ágyból és megyek a fürdőszobába. Zuhanyozás közben kipróbálom a hangom: nem rekedtem-e be az éjjel. Hiszen a mai jelenetben énekelnem kell, s amúgy sem kenyerem az éneklés.

Permetez a víz a fejemre, szappanozom az arcom s közben áriázom. Egyszer csak kopog a szomszéd a falon. „Minden rendben — gondolom megnyugodva —, nincs semmi hiba a hangommal.”

Fürdő után sebtében bekapok valamit, aztán bezárkózom a szobámba és készülök az esti felvételre.

Először is eszembe idézem Makszim előző szereplését, egészen addig a jelenetig, amelyet ma veszünk fel. Ez feltétlenül szükséges ahhoz, hogy helyesen ragadjam meg a figura lelkiállapotát, s a maga folyamatosságában meggyőzően ábrázoljam viselkedését.

A jelenet éjjel játszódik, tehát tüzetesen átgondolom az elmúlt nap történetét: milyen eseményekre, sikerekre, balfogásokra, gondokra és örömekre tekint vissza Makszim aznap este. Hiszen mindennek tükröződnie kell ma esti hangulatában.

Ezután kerül sor magának a jelenetnek az elemzésére; igyekszem a lehető legpontosabban magam elé képzelni Makszim minden mozdulatát. Végül ellenőrzöm, hogy hibátlanul tudom-e a szerep szövegét.

Most pedig legjobb lesz, ha levegőzőm egyet. Estére frissnek, vidámnak kell lennem, hogy könnyen és gyorsan menjen a munka. Van Lenin-grádban egy búbájos park: a Nyári kert. Odasétálok.

Keresek egy néptelen sétányt, körülnézek, hogy nem lát-e senki, azután átváltozom Makszimrá. Ellenzős katonasapkám a tarkómon, kabátom kigombolva. Lassú sétalépteim egyszerre gyors, határozott léptekké változnak. Mintha Lenin elvtárshoz igyekeznék parancsvételre a Szmolnijba. Forró napokat élünk, hiszen csak most győzött az Októberi Forradalom...

Ilyen kemény léptekkel megyek végig a sétányon, aztán megfordulok. Most már visszafelé jövök a Szmolnijból és az Állami Bankba sietek: az imént neveztek ki népbiztossá. Most már lassabban lépkedek: új munkámon töprengek. Miképp viselkedjem a bankban, hogyan beszéljek a hivatalnokokkal...

Fantáziám teljes gőzzel működik. Távollabb észreveszek egy kis pavilont. „Ez az Állami Bank! Gyerünk!”

Határozott léptekkel odasietek a házikóhoz.

— Ide figyeljen — adom ki az utasítást a kiszolgálónak —, azonnal adjon egy pohár szódát szörp nélkül!

A kiszolgáló kicsit idegenkedve pislog rám és sürgősen engedelmeskedik. Szűrős szemmel követem minden mozdulatát. „Ez a fickó a bankigazgató. Az a parancsom, hogy állásától megfoszszam és átvegyem tőle a kulcsokat.”

Még egy utolsó gyilkos pillantást vetve ellenfelemre, megiszom a szódát, azután tovább sétálok és leülök egy bokrok között megbújó padra — azaz igazgatói székemre. Szemem lehunyom, hogy ne zavarjon a napfény, és csak azért is elképzelem, hogy éjszaka van. És máris átsuhanok egy másik világba, elmúlt időkbe.

Igy üldögélek sokáig magamban, s egyre gondolkodom, töprengek Makszim életén.

*

Hosszú ideje vagyok már a film munkása. Ifjú legény koromban játszottam néhányszor meglett, javakorabeli embereket is. Azóta bizony ezek a szerepek velem egykorúak lettek: hozzájuk öregedtem. És fordítva: azok a fiatal hősök, akikkel akkor egyidős voltam, ma már fiaim lehetnének.

Minden valaha eljátszott szerepem, valamennyi alak más-más egyéniség, és sorsuk is különbözik egymástól; de mindegyik figura megformálása közben arra törekedtem, hogy igaz, tanulságos életet jelenítsek meg a nézők százazrei előtt.

Hőseim elválnak tőlem, gyakran azt sem tudom, mi lett velük, hova tűntek, bár egyikük-másikuk néha még megjelenik előttem. Hiszen mennyi szenvedélyes keresés, izgalom árán születik meg egy új szerep! A színész minden megformált alakban a maga életének egy darabkáját rejti el. Filmalakjaim sikere vagy bukása, a nézők lelkében hagyott nyoma: ez a legfontosabb minden színész számára. A legnagyobb jutalom, amit munkájáért kaphat az ember. Hisz az annyit jelent, hogy nem hiába éltünk a földön: hasznára váltunk az embereknek.

A szemünkben megjelenő könnyet nem felejtik el a nézők; ez a megindultság arra ösztönzi őket, hogy elgondolkozzanak a maguk életén, s új, tiszta érzések, vágyak ébrednek bennük. A kibuggyanó nevetés pedig feledtetí velük a fáradtságot, optimizmussal tölti el őket és másnap jobb kedvvel látnak munkához.

És mi volna drágább, értékesebb az őszinte könnynél és a szívből jövő kacagásnál? Ez a legnagyobb jutalmunk.

Mennyire eltörpül a színészi munka megannyi töprengése, gyötrődése amellet a jó mellett, amit a művészet jelent az embernek! Akkor vagyok a legboldogabb, ha eltölt a művészet büszkesége: minden érdmet embertársaim javára fordítottam.

